

Velký pátek

Texty jitřní i večerní
a večerní Velké soboty

Velkopáteční jitřní a večerní

Jitřní bohoslužba se čtením dvanácti evangelií

Kanonický čas pro začátek této jitřní je ve čtvrtek 2. hodina noční (tj. 19.—20. hodina našeho času; bohoslužba by měla dle původní tradice trvat přes půlnoc), protože touto bohoslužbou bdíme spolu s apoštolů a s Ježíšem Kristem při jeho poslední noci před Ukřižováním. Podle Nástolní knihy se velkopáteční jitřní může konat i v pátek ráno.

Obvyklý začátek jitřní bohoslužby

Kněz v epitrachilu: „Blahosloven Bůh náš...“ (Velké okuřování) Žalmista čte trojsvatou píseň až po Otče náš, „Hospodi, pomiluj“ (12krát), Sláva... I nyní... „Pojďte, pokloňme se...“, následují **dva žalmy** (19. a 20. / v západní Bibli 20. a 21.), [obvyklé tropary] a ektenie.

Žalmista: Ve jménu Páně požehnej, otče.“ Kněz činí kadidelnicí kříž před prestolem: „**Sláva svatě, jednobytné, oživující a nerozdílné Trojici**, vždycky, nyní i příště...“ Žalmista: „Sláva na výsostech Bohu a na zemi pokoj, lidem dobrá vůle“ (třikrát). „Hospodine, rty mé otevři, a ústa má zvěstovati budou chválu tvou“ (dvakrát). Pak se čte **šestizalmí**. Následuje **velká ektenie**. Po ní: „**Alleluja**“ (na 8. hlas) s velkopostními verši:

Kněz: Od noci do jitra touží duch můj po tobě, Bože, neboť světlem jsou přikázání tvá na zemi.

Žalmista: „Alleluja, alleluja, alleluja.“

Kněz: Spravedlnosti naučte se, kdo žijete na zemi.

Žalmista: „Alleluja, alleluja, alleluja.“

Kněz: Rozhořčení tvé postihne lid nepoučitelný.

Žalmista: „Alleluja, alleluja, alleluja.“

Kněz: Dopuř na ně bědy a zlo, Hospodine; přidej ran a neřřtěstí těm, kdo jsou slavní na zemi. (*Is 26, 9,11,15*)

Žalmista: „Alleluja, alleluja, alleluja.“

Následuje tropar (třikrát pomalu) (8. hlas):

Zatímco slavní učedníci při umývání nohou **I** za poslední večere byli osvíceni,
tehdy bezectný Jidáš chorý lakotou **I** byl zatemněn na rozumu a nespravedlivým soudcům **I** zradil tebe, Soudce spravedlivého. Popatř, milovníku statků, na toho, **I** jenž kvůli jmění skončil oběšením.

Varuj se nenasytné duře, **I** jež odvážila se toho proti svému Učíteli. Ó, Pane, jenž jsi ke všem dobrotivý, **I** sláva tobě!

*Mezitím kněz ve felonu vynáší evangelium na střed chrámu. Následuje okuřování evangeliáře a plné okuřování chrámu (tak i před čtením 12. evangelia; jinak je před čtením evangelia okuřování malé).
Před čtením evangelia: **malá ektenie**, při níž jsou rozdány svíce.*

1. evangelium (Jan 13,31—18,1)

Všechna evangelia se čtou takto:

Kněz: Abychom hodni byli poslechnouti svaté evangelium, k Hospodinu modleme se.

Věřící: Hospodi, pomiluj; Hospodi, pomiluj; Hospodi, pomiluj.

Kněz: Velemoudrost! Povznesme se a poslyřme svaté evangelium! Pokoj všem.

Věřící: I duchu tvému.

Kněz: Od (*jméno evangelisty*) svaté evangelní čtení.

Věřící: Sláva utrpení tvému, Pane! (*Může se zazvonit.*)

Kněz: Pozor mějme! (*A čte evangelium.*)

Věřící (po přečtení evangelia): Sláva trpělivosti tvojí, Pane!

1. antifona (8. hlas)

Knížata lidu shlukla se proti Hospodinu ■ a proti Kristu jeho.
Slova zločinná mluvili proti mně, ■ Hospodine, Hospodine, neopouš-
těj mne.

Ukažme své čisté city Kristu, ■ a jako přátelé jeho obětujme duše
své pro Něho.

Ať nejsme puzeni světskými žádostmi jako Jidáš, ■ ale každý ze své-
ho místa zvolíme:

„Otče náš, jenž jsi na nebesích, ■ od zlého nás vysvobod.“

Sláva... I nyní...

Jako Panna rodila jsi, ■ aniž bys sňatku poznala,
a Pannou jsi i poté zůstala, ■ Matko neprovdaná,
Bohorodice Marie, pros Krista Boha našeho, ■ aby spasil nás.

(Bohorodičen)

2. antifona (6. hlas)

Přiběhl Jidáš ■ k bezbožným zákoníkům se slovy:

„Co mi chcete dát, ■ když vám ho zradím?“

Uprostřed těch, kteří úradek činili proti tobě, ■ stál jsi neviditelně
ty, Jehož úradkem se vše děje;

zpytateli lidských srdcí, ■ projev milost nad dušemi našimi.

Milosrdenstvím poslužme Bohu našemu, ■ jako Marie v Betanii při
večeři,

odežeňme zisťnost a lakotu Jidášovu, ■ abychom s Kristem Bohem
navždy přebývali.

Sláva... I nyní...

Jehož jsi, Panno, porodila nevýslovně, ■ Toho nepřestávej prosit
jako Lidumila,

aby z béd vysvobodil ty, ■ kteří se utíkají k tobě.

3. antifona (2. hlas)

Jelikož vzkřísil jsi Lazara, Pane, ■ volaly tobě děti židovské: ■ „Ho-
sanna!“ lidumile; ■ bezbožný Jidáš to však nechtěl pochopit.

Na poslední večeři tvé, Kriste Bože, **I** učedníkům předpověděl jsi: **I** „Jeden z vás mne zradí;“ **I** bezbožný Jidáš to však nechtěl pochopit.

Janovi tázajícímu se: **I** „Pane, kdo je ten, který tě zradí?“ **I** chlebem jsi ho označil; **I** bezbožný Jidáš to však nechtěl pochopit.

Za třicet stříbrných **I** a skrze políbení podvodníka, **I** dosáhli židé tvého zavraždění, Pane; **I** bezbožný Jidáš to však nechtěl pochopit.

Při umývání nohou, Kriste Bože, **I** učedníkům svým přikázal jsi: **I** „Čiňte tak, jak nyní vidíte;“ **I** bezbožný Jidáš to však nechtěl pochopit.

„Bděte a modlete se, **I** abyste neupadli do pokušení,“ **I** pravil jsi učedníkům, Kriste Bože; **I** bezbožný Jidáš to však nechtěl pochopit.

Sláva... I nyní...

Zachraň z béd služebníky své, Bohorodice, **I** neboť získali jsme od Boha tebe jako hradbu nezbořitelnou, **I** majíce v tobě útočiště a zastání.

Malá ektenie a po ní v průběhu sedálnu okuřování

Sedálen (7. hlas)

(Při těchto sedálnech nesedíme, protože kněz okuřuje svatý oltář, nýbrž zpíváme je ve stoje.)

Na poslední večeři jsi učedníky nasýtil, **I** vědév, že zrada je už za dveřmi. ❖ Při tom jsi Jidáše usvědčil, **I** znaje tudíž, že se nenapraví.

Chtěl jsi, aby všichni poznali, **I** že dobrovolně necháváš se zradit, ❖ abys svět vytrhl z rukou cizích. **I** Trpělivče, sláva tobě!

Sláva...

Druhou polovinu sedálnu

I nyní...

Znovu celý sedálen

2. evangelium (Jan 18,1—28)

Po evangeliu zpíváme 4. antifonu (5. hlas)

Dnes Jidáš opouští Učitele a přijímá ďábla, ■ zaslepen jsa vášní lakoty.

Zatemněn odpadá od světla, ■ neboť jak by mohl viděti,

když Světlo nebeské zaprodal ■ za třicet stříbrných?

Nám však zazářil velký Trpitel, ■ který strádá za svět;

k němu zvoljme: ■ Ty, který jsi mučen

a spolutrpiš s lidmi, ■ sláva tobě!

- Dnes Jidáš předstírá zbožnost ■ a ztrácí to, co dříve získal; byl učedníkem a stává se zrádцем. ■ Pod obvyklým políbením skrývá lest;

před láskou Vládce ■ dává přednost své hlouposti

a zotročen lakotou, ■ stal se vůdcem tlupy zločinců.

My však máme spasení Kristovo ■ a Jeho oslavujme.

- (*Hlas 1.*) Lásku k lidem získejme, neboť jsme v Kristu bratři, ■ a nebudme nemilosrdní k bližním našim;

ať nejsme kvůli penězům odsouzeni ■ jako onen nemilosrdný služebník,

pak bychom jako Jidáš pozdě litovali, ■ žádného prospěchu stejně nemajíce.

Sláva... I nyní...

O tobě se všude mluví, Přeslavná Panno, ■ neboť porodila jsi tělesně Stvořitele všeho,

Bohorodice Marie, všemi opěvaná ■ a sňatku nepoznavší.

5. antifona (6. hlas)

Učedník si dohodne cenu ■ za svého Učitele ■ a za třicet stříbrných ■ prodává Pána.

Lstivým políbením ■ vydává jej ■ bezbožným nepřátelům, ■ aby jej usmrtili.

- Dnes praví Zakladatel nebes i země | učedníkům svým: | „Hle, přiblížil se čas, | již spěchá Jidáš, aby mne zradil. Ať nikdo z vás se mne nezřekne, | až mne uvidíte | viseti na kříži | mezi dvěma lotry; vždyť jako člověk trpím | a jako Lidumil spasím | ty, kteří ve mne věří, | *ve mne stále věří.*“

Sláva... I nyní...

Ty, jež si v posledních časech | nevysvětlitelně počala a porodila Stvořitele našeho, | pros Ho, aby spasil duše naše.

6. antifona (7. hlas)

Dnes bdí Jidáš, | aby zradil Pána, předvěčného Spasitele světa, | který pěti chleby nasýtil zástupy. Dnes přestupník zříká se Učitele, | byv dříve jeho učedníkem. Zradiv Vládce, za stříbro prodal Toho, | jenž lidi manou nasýtil na poušti.

- Dnes přibíjejí židé na kříž Pána, | který moře rozetnul holí Mojžíšovou a na poušť vyvedl je z Egypta. Dnes Ho kopím mezi žebry nechávají probodnout | ti, kvůli nimž ranami postihl Egyptské. Hořkou žlučí nechávají Ho napájet | ti, jimž k nasycení sesílal sladkou manu jako déšť.

- K utrpení dobrovolně se ubíraje, Pane, | volal jsi na učedníky své: „Jestli jste nemohli ani jedinou hodinu bdíti se mnou, | jak jste mohli slibovat pro mne umřítí? Hleďte na Jidáše – jak nespí, ale pospíchá, | aby mne zradil bezbožníkům. Vstávejte, modlete se, ať se mne nikdo z vás nezřekne, | až mne uvidíte na kříži.“

Trpělivče, sláva tobě! | *Pane, sláva tobě!*

Sláva... I nyní...

Raduj se, Bohorodice, která jsi do lůna svého | pojala Boha, jehož
neobsáhnou nebesa.

Raduj se, Panno, proroky předpověděná, | z níž nám zazářil Emma-
nuel.

Raduj se, *Marie*, | Matko Krista Boha.

Malá ektenie a po ní v průběhu sedálnu okuřování

Sedalen (5. hlas)

Čím ses to jen stal, Jidáši, | když učinil ses zrádcem Spasitelovým?
Když oddělil ses od sboru apoštolského; | když ses připravil o dar
uzdravování;

když jsi s nimi večerel | a byl od stolu odehnán;
když Pán jiným nohy umyv, | tvoje však pomínil.

Ó, na kolik jenom blah | jsi nepamatoval!

Zatímco tvoje nevděčné způsoby | jsou navždy usvědčovány,
hlásána je pak stále trpělivost Jeho nekončící | a milost veliká.

Sláva... I nyní...

Totéž

3. evangelium (Matouš 26,57—75)

7. antifona (8. hlas)

Bezbožníkům, kteří tě zajali, | řekl jsi trpělivě, Pane:

„I když jste udeřili na pastýře | a rozehnali dvanácte ovcí, moje
učedníky,

mohl bych si přivésti | více než dvanácte legií andělů,

ale neučiním to, protože jsem trpělivý, | aby se naplnilo, co je tajno
a skryto

a co jsem vám zjevil | skrze své proroky.“

Pane, sláva tobě! | (*Spasiteli, sláva tobě!*)

- Tříkrát zapřel tě Petr, | a v tu chvíli ihned pochopil,
o čem jsi mu předem pověděl. | (*Při poslední večeri.*)

Leč přinese ti slzy pokání. | Bože, očistiž a spasíš mne.

Sláva... I nyní...

Jako bránu spásy, krásný ráj, | oblak věčně jsoucího světla,
pravou svatou Pannu opěvujeme, | řkouce všichni: „Raduj se.“

8. antifona (2. hlas)

Řekněte, přestupníci, | co jste slyšali od Spasitele našeho.
Neustanovil snad zákon? | Neučil skrze proroctví?
Jak jste si tedy mohli usmyslet | vydat Pilátu Toho, jenž je Bůh,
Slovo od Boha a vysvoboditel | duší našich?

- „Ukřižuj!“ křičeli ti, | kteří vždy požívali tvých darů,
a zločince místo dobrodince žádali propustit | tito vrahové spravedlivců.
Jejich surovosti jsi však mlčky snášel, Kriste, | chtěje trpět a spasit
nás jako Lidumil.

Sláva... I nyní...

Protože my smělost nemáme | kvůli množství hříchů našich,
pros za nás ty, Bohorodice Panno, | Toho, jehož jsi porodila.
Neboť mnoho zmůžou mateřské prosby | k milosrdenství Vládce.
Nepřehlížej prosby hříšníků, | nejsvětější Matko,
neboť je milostivý a může spasiti | Ten, jenž za nás i trpěti ráčil.

9. antifona (3. hlas)

Stanovili jeho cenu na třicet stříbrných | k vyplacení za něho,
na tolik jej ohodnotili | synové izraelští.
Bděte a modlete se, | ať neupadnete do pokušení,
duch totiž svěží jest, ale tělo nemohoucí. | Proto tedy – bděte!

- Za pokrm mi dali žluč, | na moji žízeň napojili mne octem.
Ty pak, Hospodine, | pozdvihni mne a odplatím jim.

Sláva... I nyní...

My, kteří jsme z pohanů, | opěváme tebe, čistá Bohorodice,
neboť jsi porodila Krista Boha našeho, | který skrze tebe zbavil lidstvo kletby.

Malá ektenie a po ní v průběhu sedálnu okuřování.

Sedálen (8. hlas)

Ó, jak se naučil lstivé zradě Jidáš, | kdysi tvůj učedník,
když jako pomlouvač a nespravedlivec | přišel ke kněžím se slovy:
„Co mi dáte, když vám zradím toho, | který ničí zákon a poskvrňuje
sobotu?“

Trpělivý Pane, sláva tobě! | (*Vykupiteli náš, sláva tobě!*)

Sláva... I nyní...

Totéž

4. evangelium (Jan 18,28— 19,16 pol.)

10. antifona (6. hlas)

Ty, jenž se světlem jako rouchem odíváš, | stojíš nahý na soudu, | na
líce přijímáš údery od rukou, | jež jsi sám stvořil.
Bezbožní lidé pak na kříž přibíjejí | Pána slávy. | Tehdy se opona
chrámová roztrhla, | slunce pohaslo,
nestrpíc pohled | na Boha hanobeného, | před Nímž se všechno
chvěje. | Jemu se klanějme.
Učedník se tě zřídá, | lotr k tobě volá: | „Pamatuj na mne, Pane, |
v království svém.“

Sláva... I nyní...

Uděl světu mír, Pane, | který ses rozhodl nositi tělo přijaté z Panny |
kvůli služebníkům svým, | abychom jednomyslně oslavovali
tebe, Lidumile.

11. antifona (6. hlas)

Za dobra, která jsi činil | plemeni židovskému, Kriste, | odsoudili tě
k ukřižování, | napojivše tě octem a žlučí.
Leč odplat' jim, Pane, | dle skutků jejich, | neboť nerozpoznali | čas
příchodu tvého.
Nespokojili se jen se zradou | staršinové židovští, Kriste, | ale poky-
vující hlavami svými, | posměch a rouhání přinášeli.

Leč odplať jim, Pane, | dle skutků jejich, | neboť nepochopili | spasi-
 telné dílo tvé.

Ani země, když se třásla, ani skály pukající, | – nic židy nepřesvěd-
 čilo; | ani *roztržená* opona chrámová | ani mrtvých vzkříšení.

Leč odplať jim, Pane, | dle skutků jejich, | neboť naučili se jen da-
 remnosti | činit proti tobě.

Sláva... I nyní...

Poznali jsme Boha skrze tebe vtěleného, | Bohorodice Panno, jediná
 čistá, jediná blahoslovená. | Jeho neustále opěvující, | tebe vele-
 bíme.

12. antifona (8. hlas)

Žalmista zarecituje: »Toto praví Pán židům« (a pak se zpívá:)

„Lide můj, co *špatného* učinil jsem tobě, | aneb čím jsem tebe za-
 rmoutil?

Slepčům tvým navracel jsem světlo, | očišťoval jsem tvé malomocné,
 nemocné jsem pozdvihoval z lože. | Lide můj, vzpomeň, co jsem pro-
 kazoval tobě!

A co jsi mi za to vrátil? | Žluč za *sladkou* manu a ocet za vodu,
 kterou jsem ti na poušti | *skrze Mojžíšovu hůl* ze skály vyvedl;
a ty místo lásky | přibíjíš mne na kříž.

Toho nebudu již trpěti více, | ale pozvu k sobě pohany,
 a ti oslaví mne, s Otcem i Svatým Duchem, | a já jim daruji život
 věčný.“

- K usvědčení bezbožných se opona chrámová | dnes sama roztr-
 huje,
 a slunce skrývá své paprsky, | když vidí *svého* Vládce ukřižovaného.
 Zákonníci izraelští, židé i farizeové, slyšte, | sbor apoštolů k vám
 volá:

„Hle, zde je *onen* chrám, | který *sami* boříte,
 hle, beránek, jehož křížujete | a hrobu odevzdáváte.
 Leč svojí *božskou* mocí | *třetího dne* vstane z mrtvých.

Neklamte se, židé, | to je *onen Hospodin*,
 který vás zachránil v Rudém moři | a sytil *vás* na poušti,

On je život a světlo | a pokoj *darovaný* světu.“

Sláva... I nyní...

Raduj se, bráno Krále slávy, | kterou projde pouze Nejvyšší
a opět zapečetěna zůstane | ke spáse duší našich.

Malá ektenie a po ní v průběhu sedálnu okuřování.

Sedálen (8. hlas)

Když jsi stanul před Kaifášem, Bože, | a odevzdán jsi byl Pilátu na
soud,

nebeské mocnosti | hrůzou se zachvěly.

Když ses povznesl na dřevě kříže | uprostřed mezi dvěma lotry,
připojen jsi byl ke zločincům | ty, který jsi bezhříšný,
chtěje spasit člověka. | Dobrotivý Pane, sláva tobě!

Sláva... I nyní...

Totéž

5. evangelium (Matouš 27,3—32)

13. antifona (6. hlas)

Srocení židů žádalo Piláta, | aby tě ukřižoval, ó Pane! | Ač na tobě
nenašli viny, | osvobodili provinilého Barabáše
a odsoudili tebe, | Spravedlivého, | berouce na sebe do dědictví |
hřích hanebné vraždy.

Leč odpláť jim, Pane, | dle skutků jejich, | neboť se naučili jen da-
remnosti | *činit* proti tobě.

- Toho, jehož se všichni hrozí | a před Nímž se vše chvěje, | kněží
udeřili | na *přečistá* ústa *Jeho*.

A dali žluč Tomu, | kterého všeliký jazyk opěvá | jako Krista, Boží
moc | a Boží moudrost.

Rozhodl ses vytrpět vše, | chtěje spasit nás | od nepravostí našich |
krví svou jako Lidumil.

Sláva... I nyní...

Bohorodice, ty jsi skrze slovo **I** nevýslovně porodila
Stvořitele svého. **I** Jeho pros, aby spasil duše naše.

14. antifona (8. hlas)

Pane, jenž jsi lotra, **I** který si ruce krví poskvřnil,
za společníka svého přijal, **I** i nás k němu připočti
jako Blahý **I** a Lidumil.

Jen pár slov řekl lotr na kříži, **I** velikou víru naleznuv,
a v jediném okamžiku spasen byl **I** a první vstoupiv, otevřel bránu
ráje.

Jenž jsi přijal jeho pokání, **I** Pane, sláva tobě!

Sláva... I nyní...

Raduj se, ty, jež jsi skrze anděla **I** radost světa přijala.

Raduj se, ty, jež jsi Tvůrce svého **I** a Pána *našeho* porodila.

Raduj se, ty, jež jsi byla učiněna hodnou **I** státi se Matkou Boží.

15. antifona (6. hlas) – »Simeron«

Dnes zavěšen jest na dřevě Ten, **I** který na vodách zemi zavěsil.

Korunou z trní je korunován Ten, **I** který je králem andělů.

Do purpuru falešného je oblékán Ten, **I** který odívá nebe oblaky.

Údery přijímá Ten, **I** který v Jordánu osvobodil Adama.

Hřeby je přibíjen ženich Církve. **I** Kopím je probodnut Syn Panny.

Klaníme se utrpení tvému, Kriste. **I** Zjev nám i slavné své vzkříše-
ní.

- Neslavíme paschu jako židé, **I** neboť naší Paschou je oběť Kristo-
va za nás.

Avšak očistme sami sebe **I** od veškeré poskvřny

a čisti pokloňme se Jemu: **I** „Povstaň, Pane,

spasiž nás **I** jako Lidumil.“

- Kříž tvůj, Pane, je pro lid tvůj životem i ochranou **I** a v něj naději
svou skládajíce,

tebe, ukřížovaného Boha našeho, opěvujeme, **I** smiluj se nad námi.

Sláva... I nyní...

Vidíc tebe, Kriste, I zavěšeného na kříži,
 ta, která tě porodila, I zvolala:
 „Jaké strašné tajemství I vidím, Synu můj?
 Jak umíráš na kříži tělem přibít ty, I který jsi Dárce života?“

Malá ektenie a po ní v průběhu sedálnu okuřování.

Sedálen (4. hlas)

Vykoupil jsi nás od kletby zákona I krví svou drahocennou,
 nechav se na kříž přibít, I kopím probodnouti,
 nesmrtelnosti pramen lidem jsi otevřel. I Spasiteli náš, sláva tobě!

Sláva... I nyní...

Totéž

6. evangelium (Marek 15,16—32)

Pak blahoslavenství (číst 10 veršů; stichiry mezi verši zpívat na 4. hlas)

V Království svém rozpomeň se na nás, Pane, až přijdeš v Království své.

Blahoslavení chudí duchem, neboť jejich jest Království nebeské.

Blahoslavení lkající, neboť oni potěšeni budou.

Blahoslavení tiší, neboť oni dědictví země dojdou.

Blahoslavení lačníci a žízníci po spravedlnosti, neboť oni nasyceni budou.

Skrze dřevo stromu poznání I byl Adam z ráje vyhoštěn,
 skrze dřevo Kříže I byl pak lotr v ráji uhoštěn.

Buď tedy z prvního dřeva okoušíš, I a činíš se tím, kdo zavrhuje Boží přikázání,

či se na tom druhém s *Pánem* ukřížujeme, I a staneme se tak těmi,
 kdo Boha vyznávají.

Rozpomeň se na nás, Spasiteli, I v Království svém!

Blahoslavení milosrdní, neboť oni smilování dojdou.

Dárce Zákona koupili I od bývalého učedníka bezbožníci

a jako zločince ho na soud přivlekli | před Piláta, křičíce:
 „Ukřižuj tohoto *Dobrodince*, | který nám dával manu na poušti!“
 My však napodobující lotra spravedlivého, | s vírou voláme:
 „Rozpomeň se na nás, Spasiteli, | v Království svém!“

Blahoslavení čistého srdce, neboť oni Boha viděti budou.

Bohovražděný koncil židovského národa | nezákonně k Pilátu zuřivě volá:

„Ukřižuj Krista nevinného, | raději nám propusť Barabáše.“
 My se však obracíme k Pánu | slovy lotra rozumného:
 „Rozpomeň se na nás, Spasiteli, | v Království svém.“

Blahoslavení tvůrcové pokoje, neboť oni synové Boží slouti budou.

Kopím otevřený životodárný bok tvůj | je jako pramen z *dávného*
 Edenu prýstíci

a napájí Církev tvou, Kriste, | jako zahradu duchovního ráje.
 Zde se pramen rozděluje, | jak bylo i na počátku,
 na čtyři evangelia, | která napájejí svět,
 dávají radost všemu stvoření | a národy správně učí ctít Království
 tvé.

Blahoslavení, kteří protivenství trpí pro spravedlnost.

Ukřižován jsi byl pro mne, | aby ses mi stal zřídlem odpuštění.
 Probodnut jsi byl na boku, | aby mi odsud prýstily krůpěje života.
 Hřeby nechal ses přibítí, | abych hlubinou utrpení tvého
 upevněn jsem byl spolehlivě | na výšině moci tvé.
 Volám k tobě, životodárce Kriste Spasiteli: | „Sláva Kříži i smrti
 tvé.“

Blahoslavení jste, když vám zlořečiti budou a vás pronásledovati
 a lživě mluvíti všecko zlé o vás kvůli mně.

Všechno stvoření chvěje se, | vidíc tebe, Kriste, jak jsi křižován.
 Základy země se otrásají strachem | před vládou tvou,
 světla nebeská se skryla, | opona chrámová se roztrhla,
 hory se rozechvěly | a skály pukaly.

Lotr věrný volá s námi, Spasiteli, **I** aby ses na nás rozpomenul
v Království svém.

Radujte se a veselte se, neboť odplata vaše hojná jest na nebe-
sích.

Soupis hříchů našich **I** na kříži jsi roztrhal, Pane,
připojil ses k zesnulým **I** a jejich mučitele jsi spoutal.
Vysvobodil jsi všechny **I** z okovů smrti vzkříšením svým,
jímž jsouce osvíceni, **I** lidumilný Pane, voláme k tobě:
„Rozpomeň se na nás, Spasiteli, **I** v Království svém.“

Sláva...

Otce i Syna i Ducha Svatého, **I** abychom, všichni věřící,
jednomyslně důstojně slavoslovili, **I** modleme se;
oslavující tak Jednotu Božství **I** jsoucí ve třech Osobách,
přebývající neslitě, prostě, nerozdílně a nepřístupně, **I** takto slaví-
me Trojici,
která nás vysvobozuje **I** od mučení v plamenech.

I nyní...

Matku tvou, Kriste, **I** která tě bez účasti muže tělesně porodila,
a pravou Pannu, **I** i po porodu zůstávající neporušenou,
– ji si voláme na pomoc, **I** když se k tobě modlíme, Vládce mnohomi-
lostivý,
aby se prominutí hříchů dostalo **I** těm, kteří stále volají:
„Rozpomeň se na nás, Spasiteli, **I** v Království svém.“

Malá ektenie

Prokimen (4. hlas)

Kněz: Pozor mějme!

Rozdělili sobě roucha má **I** a o můj oděv metali los.
Verš: Bože, Bože můj, slyš mne, proč jsi mne opustil?

7. evangelium (Matouš 27,33—54)

Pak žalm 50. (51.) – „Smiluj se nade mnou, Bože...“

8. evangelium (Lukáš 23,32—49)

A hned po čtení se přeje **trojpíseň kánonu sv. Kosmy Majumského** (6. hlas)
(Tato část bohoslužby je zde zachycena zjednodušeně.)

□ **(Píseň 5.)** Z jitra obracím se k tobě, Slovo Boží, pro milosrdenství, které pro sebe nezměnitelně čerpám. Ty jsi sestoupil až k utrpení svému bezhříšnému, Lidumile, daruj mír mně, do hříchů padlému.

Přípěv (před každou slokou písně kánonu): Sláva tobě, Bože náš, sláva tobě!

- Omyvše nohy a předem se očistivše | účastí na Božské Tajině večeře tvé, Kriste,
nyní ze Sionu na Olivetskou horu velikou | služebníci s tebou vyšli,
opěvující tebe, Lidumile.
- „Hleďte, přátelé, abyste se neulekli,“ | pravil jsi, Pane,
„nyní se totiž přiblížil čas, | kdy zajat býti mám;
- a zabit budu rukama bezbožných. | Všichni se rozprchnete
a mne samotného zanecháte.
Já však zase shromáždím vás, | abyste hlásali mne, Lidumila.“

Kondak (8. hlas – troparový)

Pojďte a oslavujme Toho, | jenž pro nás byl ukřižován.
Jeho viděvši Maria | přibitého na dřevě kříže,
pravila: „Třebas trpíš, jsa rozpjat na kříži, | ty jsi syn a Bůh můj.“

Ikos (hlas týž)

Když viděla Ovečka svého Beránka | vedeného na zabití,
kráčela za ním Maria s ostatními ženami, | s rozpuštěnými vlasy
takto volajíc:
„Kam kráčíš, dítě? | Co spospícháš učinit?
Což se koná další svatba v Káně Galilejské | a staráš se, abys jim
tam vodu ve víno proměnil?
Mám jít s tebou, dítě, | nebo spíše počkat na tebe?“

Promluv na mne ty, který jsi *Boží Slovo*, | nemlč, když se ubíráš kolem mne,
ochraňuj mou čistotu, | neboť ty jsi syn a Bůh můj.“

(*Synaxář zatím vynechán*)

- **(Píseň 8.)** Sloup Bohu odporné špatnosti usvědčili svatí mládenci. Hle, i proti Kristu koncil bezbožníků osnová marné pikle. Poučuj se, jak zabítí Toho, jenž život drží ve své dlani a jehož všechno stvoření blahosloví a oslavuje navěky. (6. hlas)
- Kvůli víčkům klížícím se spánkem, | řekl jsi učedníkům svým, Pane:
„Proberte se, bděte při modlitbě, | abyste neupadli v pokušení.
- Rozuměj mi zvláště ty, Šimone Petře, | vždyť nejsilnějšímu náleží největší zkouška.“
Tebe, Kriste, všechno stvoření blahosloví | a chválí navěky.
- „Žádné nečisté slovo | o tobě, Vládce,
nikdy neřeknu ústy svými | i kdyby se tě všichni zřekli, já nikdy.
- A s tebou třeba umřu, | neboť jsem poznal, že jsi *Bůh*,“
zvolal *tvůj apoštol*, | Petr, jenž tě *později zapřel*.
- „Ani tělo ani krev, | leč Otec tvůj zjevil mi tebe,
jehož vše stvoření blahosloví | a chválí navěky.“
- „Hloubku moudrosti a poznání Božího | neprozkoumal jsi celou,“ pravil Pán,
„a nepostihl jsi hlubinu úradků, | jimiž určuji tvé cesty, člověče.“
- „Proto jsa tělem, nechlub se, | neboť se třikrát zřekneš Mne,
jehož celé stvoření blahosloví | a chválí navěky.“
- Řekl mu Pán: „Ty, Šimone Petře, | už brzy sám proneseš slova,
jimiž mne zapřeš,
přistoupí k tobě děvečka samotná | a vyděsí tě.“

- „Hořce zapláčeš, **I** nalezneš nakonec znovu mne, Milosrdného; jehož všechno stvoření blahosloví **I** a chválí navěky.“
- (**Píseň 9.**) Tebe nad cherubíny ctěnější a nad serafíny bez přirovnání slavnější, bez porušení Boha Slovo porodivší, pravou Bohorodici velebíme. (6. hlas)
- Shromáždění zhoubců Boha hanobících, **I** koncil lstivých bohovrahů,
máš nyní před sebou, Kriste. **I** A jako nespravedlivého chopili se Tvůrce všech, jehož velebíme.
- Bezbožní nechápou Boží Zákon, **I** slova proroků je poučují marně,
jako ovci na porážku nespravedlivě vlečou tebe, **I** Vládce všech, jehož velebíme.
- Zákoníci a kněží, ranění závistnou zlobou, **I** odevzdávají pohanům na zabití tebe,
který jsi životem darovaným *všem* národům **I** dle své Božské přirozenosti Životodárce, jehož velebíme.
- Jako psi dorážející **I** krouží kolem tebe mnozí lidé,
bijí tě a políčkují, **I** *plijí ti* do tváře
- a vyslychají tebe, Králi, **I** lživě proti tobě svědčíce.
Všechno jsi přetrpěl, **I** všechny jsi spasil.

Pak exapostilarij – světilen (třikrát) (6. hlas – stichirový):

Rozumného lotra v jediné hodině **I** učinil jsi hodným království svého.

I mne dřevem Kříže osvěť, Pane, **I** a spasiž mne.

9. evangelium (Jan 19,25—37)

A hned poté: Vše, co dýchá... (GS: 550 / 445)

Vše, co dýchá, chval Hospodina. Chvalte Hospodina na nebesích, chvalte ho na výsostech: tobě náleží píseň jako Bohu. Chvalte ho všichni andělé jeho, chvalte ho všechny síly jeho: tobě náleží píseň jako Bohu.

A k tomu čtyři stichiry

Zpíváme tři stichiry (první dvakrát) (3. hlas):

Dvě špatné věci | učinil můj prvorozený syn, Izrael:
opustil mne, Pramen vody živé, | a vykopal sobě studnici bezvodou;
Mne na dřevě ukřižoval, | a Barabáše si vyžádal propustit.
Hrozí se nad tím nebe | a slunce paprsky své skrylo,
ty však, Israeli, nezastyděl ses, | ale vydal jsi Mne smrti.
Odpusť jim, Otče, | neboť nevědí, co činí.

- Každá část svatého těla tvého | vytrpěla zneuctění kvůli nám:
hlava dostala trní, tvář byla poplivána, | líce strpěly údery;
po rtech se rozléval ocet | a jazyk musel ochutnat žluč;
uši vyslechly neuctivý posměch, | záda přijala bičování
a ruka musela držet třtinu, | a celé tělo snést natažení na kříž;
údy byly přibity hřeby, | bok byl proboden kopím.
Za nás jsi trpěl | a od muk věčných jsi nás vysvobodil;
sestoupil jsi k nám pro svou lidumilnost | a povznesl nás, nejmoc-
nější Spasiteli.

Smiluj se nad námi, | smiluj se nad námi!

- Na tebe, Krista ukřižovaného, | veškeré stvoření hledělo roze-
chvěle,
základy země se třásly strachem | před vládou tvouj.
Když jsi byl vyzdvižen, | zmařeno bylo plemeno hebrejské,
opona chrámová | roztrhla se ve dvě,
mrtví vstali z hrobů | a setník se zhrozil, vida ten div.
Matka tvá stojící u tebe | s mateřským pláčem zvolala:
„Jak bych neměla naříkati | a jak nebýt drásána v nitru svém,
když tě vidím nahého a odsouzeného na smrt | a visícího na kříži!“
Pane, jenž ses nechal ukřižovat a pohřbít, | a z mrtvých jsi vstal,
sláva tobě!

Sláva...

Svlékli ze Mne šat můj | a oděli Mne v roucho šarlatové,

na hlavu mi vložili korunu z trní **I** a do pravice mi vložili hůl,
abych je rozdrtil **I** jako prasklé nádoby hliněné.

I nyní...

Záda svá jsem nastavil pro rány, **I** tváře své jsem neodvrátil od po-
plivání,
na soud před Piláta jsem se dostavil, **I** a kříž přetrpěl jsem za spásu
světa.

10. evangelium (Marek 15,43—47)

*Poté malé slavosloví: „Sláva na výsostech Bohu“ (GS 550/446). Ekte-
nie: „Vykonejme ranní modlitbu naši...“ a další jako obvykle až
k ohlasu: „Neboť ty jsi Bůh milosti...“ (GS 552/446) **Pokoj všem! I du-
chu tvému! Skloňme hlavy své... Před tebou... Hned nato:***

11. evangelium (Jan 19,38—42)

*Kněz koná plné okuřování
(Začíná se od evangeliáře uprostřed chrámu)*

Stichiry na stichovně samohlasné (všichni společně) (1. hlas):

Všechno stvoření změnilo se strachem, **I** když tě, Kriste, vidělo viset
na kříži;

Slunce se zatmělo **I** a země se třásla ve svých základech.

Vše trpělo spolu s tebou, **I** jenž jsi všechno stvořil.

Dobrovolně jsi snášel muka za nás, **I** Pane, sláva tobě!

(2. hlas; zde notováno na 1. hlas – stichirový)

Stíšek: Rozdělili sobě roucha má a o můj oděv metali los.

Lidé bezbožní a zločinní, **I** proč se vyučujete v daremnostech?

Kvůli čemu jste odsoudili k smrti Toho, **I** který je Životem všech?

Div ohromný – vždyť Zakladatel světa **I** vydává se v ruce bez-
božných

a na dřevě kříže **I** je vyvýšen Lidumil,

aby až v podsvětí osvobozoval spoutance volající: **I** Trpělivý Pane,
sláva tobě!

Stíšek: Za pokrm mi dali žluč, na moji žízeň napojili mne octem.

Spatřivši dnes neposkvrněná Panna tebe, I vtělené Slovo Boží, na kříži povýšené,
naříkalo její mateřské nitro, I její srdce bylo hořce raněno,
sténala bolestně z hlubin duše, I tvář za vlasy rozpuštěnými si drá-
sala.

Proto se bila v prsa I a žalostně úpěla:

„Běda mně, Božské dítě, I běda mně, Světlo světa,
proč ses mi z očí ztratil, I Beránku Boží?“

Vojska beztělesných andělů se nad tím zachvěla I a pravila: „Nepo-
stížitelný Pane, sláva tobě!“

Stíšek: Bůh, který byl Králem naším již přede všemi věky, spasení
vykoná uprostřed země.

Tebe, Učinitele všech a Boha, I když viděla, Kriste, přibitého na
kříži

ta, jež tě bez účasti muže porodila, I zvolala hořce:

„Synu můj, kam mizí krása podoby tvé? I Nesnesu hledět na tvé ne-
spravedlivé ukřižování!

Pospěš tedy, povstaň z *hrobu*, abych i já spatřila I tvé třetího dne
z mrtvých vzkříšení.“

Sláva...

Poté, co jsi vstoupil na kříž, I hrůza a třes padly na všechno stvoře-
ní;

zemi jsi tudíž sám zabránil, I aby pohltila ty, kteří tě ukřižovali;
podsvětí jsi přikázal, I aby propustilo spoutance.

Soudce živých i mrtvých, přišel jsi, I abys lidem přinesl život a niko-
liv smrt,

a tak jsi lidi obnovil. I Lidumile, sláva tobě!

I nyní...

Již svírá Ježíš v ruce třtinu I znamenající rozsudek,
nespravedlivými soudci byv souzen I a na kříž odsouzen;
i stvoření se trápí, I vidouc na kříži Pána.

Jenž přirozeností těla trpíš za mne, I Dobrotivý Pane, sláva tobě!

12. evangelium (Matouš 27,62—66)

Poté (GS 554/449):

Dobré jest chválu vzdávati Hospodinu; a opěvovati jméno tvé, Nejvyšší. Zvěstovati za jitřa milost tvoji a pravdu tvoji po celou noc. (Ž 91/92)

Čte se: trojsvatá píseň až po Otče náš

Evangeliář je mezitím odnášen na svatý přestol (pokud se četlo dvanáct strastných čtení uprostřed chrámu). Krátké zazvonění na všechny zvonky. Po uložení evangelia na svatý přestol se zavírají královské dveře a kněz si svléká felon.

Tropar (4. hlas)

Vykoupil jsi nás od kletby **zá**kona **I** krví svou drahocennou,
nechav se na kříž **př**ibítí, **I** kopím probodnouti,
nesmrtelnosti pramen lidem jsi **o**tevřel, **I** Spasiteli náš, sláva tobě!

*Pak vroucí ektenie: „Smiluj se nad námi, Bože...“ A zakončení: „Vele-moudrost...“ „Požehnej.“ „Požehnán jest Kristus, Bůh náš...“ Upevni, Bože, svatou pravoslavnou víru... Přesvatá Bohorodiče, spasiž nás... Sláva tobě, Kriste Bože, naděje naše... atd. (GS 556/449) **Propuštění:***

Jenž poplívání, bičování, rány, kříž a smrt za spásu světa přetrpěl, Kristus, pravý Bůh náš, na přímluvy přečisté Matky své, svatých, slavných a všechvalných apoštolů, svatých spravedlivých bohorodičů Jáchyma i Anny a všech svatých, nechť smiluje se nad námi a spasí nás, jako blahý a lidumil.

Věřící: Amen.

Nepřipojovat první hodinku, ale o 2. denní hodině (tj. 8. hod. dopolední) číst všechny hodinky společně.

Liturgie se na Velký pátek nekoná (kromě svátku Zvěstování).

V Rusku je zvykem, že si věřící odnášejí z bohoslužby zapálené svíce do svých příbytků.

Velkopáteční večerní bohoslužba s vynášením pláštěnice

Na „Hospodine k tobě volám“ — 6 stichir (1. hlas):

Všechno stvoření změnilo se strachem, když tě, Kriste, vidělo viseti na kříži; Slunce se zatmělo a země se třásla ve svých základech. Veškerenstvo spolutrpělo s tebou, jenž jsi všechno stvořil. Dobrovolně jsi trpěl za nás, Pane, sláva tobě! (*Dvakrát*)

(Hlas 2.) Lidé bezbožní a zločinní, proč se vyučujete v daremnostech? Kvůli čemu jste odsoudili k smrti Toho, který je Životem všech? Div ohromný – vždyť Zakladatel světa vydává se v ruce bezbožných a na dřevě kříže je vyvýšen Lidumil, aby až v podsvětí osvobozoval spoutance volající: „Trpělivý Pane, sláva tobě!“

Spatřivši dnes neposkvrněná Panna tebe, Slovo Boží, na kříži povýšeného, naříkalo její mateřské nitro, její srdce bylo hořce raněno, sténala bolestně z hlubin duše, tvář za vlasy rozpuštěnými si drásala. Proto se bila v prsa a žalostně úpěla: „Běda mně, Božské dítě, běda mně, Světlo světa, proč ses mi ztratil z očí mých, Beránku Boží?“ Vojska beztělesných andělů byla z toho zachvácená třesem a pravila: „Nepostižitelný Pane, sláva tobě!“

Když viděla tebe, Kriste, učitele všech a Boha, přibitého na kříži ta, jež tě bez účasti muže porodila, zvolala hořce: „Synu můj, kam mizí krása podoby tvé? Nesnesu hledět na tvé nespravedlivé ukřižování. Pospěš tedy, povstaň, abych i já spatřila tvoje třetího dne z mrtvých vstání.“

(Hlas 6.) Dnes Vládce všech před Pilátem stojí, na kříž je poslán Učitel všech, který jako Beránek byl dle své vůle přiveden. Hřeby je přibit, na boku je proboden. Houbou napojili Toho, který manu jako déšť sesílal, do tváře je políčkovan Vykupitel světa a svými služebníky je vysmíván Stvořitel všech. Ó lidumilnosti Vládcova! On se modlí k Otci za ty, kteří ho křížují, říká: „Otče, odpusť jim tento hřích, neboť nevědí bezbožníci, jakou nespravedlivost činí.“

Sláva... (6. hlas)

Ó, jaký to bezbožný koncil! Krále stvoření zde odsuzují k smrti, nestydíce se před jeho dobrodiním, které jim připomenul před tím, hlásaje: „Lide můj, co jsem učinil tobě? Což jsem Judsko nenaplnil zázraky? Což jsem zesnulé nevzkřísil jediným slovem? Což jsem neuzdravoval všelikou nemoc a jakýkoliv neduh? Jak mi tedy odplatíte? Proč si mne nepamatujete? Za uzdravování mi uštědřujete rány; za život, který jsem dával vašim nebožtíkům, mne chcete usmrtit přibitím na dřevo; jako se zločincem zacházíte se svým dobrodincem; jako s přestupníkem zacházíte se zákonodárcem; jako odsouzence vedete Krále všech.“ Trpělivý Pane, sláva tobě!

I nyní... (Hlas týž — 6. stichirový; pomalu zpívat)

Strašné a přeslavné tajemství **!** vidíme dnes uskutečněno.
Nedotknutelný jest zajat; **!** spoután je ten, jenž Adama uvolnil
z kletby.

Jenž zpytuje srdce i nitro, **!** jest neprávem vyšetřován;
do žaláře jest uvržen ten, **!** kterýž kdysi uzavřel tůni propastnou.
Před Piláta jest postaven ten, **!** před nímž s chvěním stojí mocnosti
nebeské,
bit jest rukou tvora Stvořitel, **!** na kříž odsouzen jest Soudce živých
i mrtvých.

Ve hrobě jest uzavřen ten, **!** jenž vyplenil podsvětí.
Ó, Trpiteli, jenž všechno snášíš z milosrdenství **!** a všechny jsi spasil
od kletby,
dobrotivý Pane, **!** sláva tobě!

Vchod s evangeliem

Světlo tiché. První prokimen

Kněz: Pozor mějme!

Rozdělili sobě roucha má, **!** a o můj oděv metali los.
Verš: Bože, Bože můj, slyš mne, proč jsi mne opustil?

Paremije: *Exodus (33,11—23)*

Druhý prokimen (čte žalmista)

Kněz: Pozor mějme!

Sudiž, Hospodine, ty, kteří mi příkoří činí, **I** oboř se na ty, kteří obořili se na mne.

Verš: Vezmi zbroj i štít, a povstaň mi na pomoc.

Paremije: *Job (42,11—16) a Isaiáš (52,13—15; 53,1—12; 54,1)*

Prokimen před apoštolem (čte žalmista)

Kněz: Pozor mějme!

Položili mne do nejspodnější jámy, **I** do propasti temnot a stínu smrti.

Verš: Hospodine, Bože spasení mého, ve dne i v noci volám k tobě.

Apoštol:

Čtení z listu sv. apoštola Pavla (1. Korintským 1,18— 2,2)

Alleluja (1. hlas)

Zachraň mne, Bože, neboť vtrhl příval vod do duše mé.

Verš: Pohanu a utrpení čekej, duše má.

Verš: Ať se zatmí oči jejich, Bože, aby neviděli.

Evangelium:

Matouš 27,1—38; Lukáš 23,39—43; Matouš 27,39—54; Jan 19,31—37; Matouš 27,55—61

*Ektenie („Rceme všichni...“) poté „Dejž, Hospodine...“
„Vykonejme večerní modlitbu naši...“*

Královské dveře se zavírají. V průběhu stichir kněz ukládá pláštěnici na svatý prestol. Na poslední stichiru („Tebe, jenž se světlem...“) se otevírá královská brána a okuřuje se pláštěnice na svatém prestole (tříkrát kolem prestolu). (Otevřít královskou bránu a okuřovat pláštěnici možno i trochu dříve.)

Stichiry na stichovně (2. hlas)

Když tebe, jenž jsi život všech, mrtvého sňal s kříže Josef Arimatejský, pomazal tě, Kriste, vonnými mastmi a do plátna tě zavinul. Láskou byl pohnut, aby srdcem i ústy zlíbal tvé tělo nepodléhající tlení, pak však ovládnut bázní zvolal s radostí: „Sláva sestoupení tvému s nebes, Lidumile!“

Stíšek: Hospodin kraluje, oděn jest velikolepostí.

Když ses za všechny do hrobu nového položil, Vykupiteli všech, peklo všemu se vysmívající vidouc tebe, zhrozilo se; veřeje si zničil, vrata jsi rozlomil, hroby se otevřely, mrtví vstali; tehdy Adam vděčně se radovav, volal k tobě: „Sláva sestoupení tvému, Lidumile!“

Neboť upevnil vesmír, kterýž se nepohne.

Ač jsi byl tělem v hrobě uzavřen, přece jsi tenkrát dle Božské přirozenosti zůstal nepopsatelný a neohraničený. Uzamkl jsi království smrti a panování pekla jsi zrušil. Tehdy jsi učinil sobotu tuto hodnou Božího požehnání i slávy a jasu.

Domu tvému náleží svatost, Hospodine, na věky.

Mocnosti nebeské zhrozily se před nevypravitelnou trpělivostí tvou, když viděly tebe, Kriste, jak jsi bezbožníky pomluven za lháře, jak kámen hrobový pečetěn je rukama, které probodly neporušitelný bok tvůj. My se však radujeme z našeho spasení, volajíce tobě: „Sláva sestoupení tvému, Lidumile!“

Sláva... I nyní... (Hlas 5.)

Tebe, jenž se světlem jako rouchem odíváš, sňal s dřeva Josef s Nikodémem, a vida tě mrtvého, nahého a nepohřbeného, počal v hlubokém pohnutí srdce pohřební pláč a zalkal: „Běda mně, Ježíši nejsladší, jehož v pohanění na kříži visícího vidouc, slunce zahalilo se temnotou. Země se trásla strachem a opona chrámu ve dví se roztrhla. Ó, nyní zřím tebe, podstoupivšího pro mne dobrovolně smrt. Jak pohřbím tebe, Bože můj? Jakým plátnem tě ovinu? Jak se rukama svýma dotknu neporušitelného těla tvého? A jaké žalozpěvy

budu zpívati o skonání tvém, ó Slitovný? Velebím utrpení tvé, opěvám pohřeb tvůj a *doufaje ve* vzkříšení, volám: Pane, sláva tobě!“

Nyní propouštíš...

Žalimista čte trojsvatou píseň až po Otče nás

*Nyní se koná za zpěvu troparů **vynášení pláštěnice**. Kněz se třikrát pokloní a bere pláštěnici ze svatého prestolu, nese ji kolem prestolu a vychází s ní severními dveřmi (před ním jde svíce a kadidlo). Klade ji na připravený stůl uprostřed chrámu (tak, aby Kristus na ikoně pláštěnice měl hlavu k severu a nohy k jihu). Na pláštěnici se klade naprestolní evangelium. Poté kněz okuřuje Boží hrob (třikrát kolem), načež se on i věřící třikráte klanějí.*

Tropary (2. hlas) — pomalu (případně opakovat, dokud je potřeba):

Šlechtný Josef, s dřeva sňav přečistě tělo tvé, **I** plátnem čistým je ovinul,
a pokryv je věcmi vonnými, **I** ve hrob nový je položil.

Sláva... Šlechtný Josef, s dřeva sňav...

I nyní...

U žen myronosic v hrobě stanul anděl volající: **I** Myro je vhodné pro mrtvé,
Kristus však ukázal, **I** že smrt a porušení mu nejsou vlastní.

Zde se má pronášet kázání.

Kněz: Velemoudrost!

Lid: Požehnej!

Propuštění kněz říká v královské bráně:

Jenž pro nás lidi a pro naše spasení hrozná muka, životodárný kříž a dobrovolné pohřbení těla zvolil, Kristus, pravý Bůh náš, na přímluvy přečisté Matky své, svatých všechvalných apoštolů a svatých spravedlivých (bohorodičů) Jáchyma i Anny a všech svatých nechť smiluje se nad námi a spasí nás, jako Blahý a Lidumil.

Pak se zavírá královská brána a zatahuje závěs.

Velká sobota

Večerní liturgie sv. Basila

Při liturgii sv. Basila; Gorazdův sborník – str. 568 / 458. Kanonický čas pro začátek této liturgie je 10. hodina dne (tj. 16. hod. odpolední). Vchodné modlitby kněz čte před pláštěnicí. Proskomidii činí při stichirách a při čtení patnácti paremijí. Kněz začíná: „Blahoslaveno budiž království...“ a poté začátek večerní bohoslužby, jak je obvyklé. „Blažený muž“ se nebere.

Na »Hospodine k tobě volám...« — stichiry na 8 :

Z hlubin volám k tobě, Hospodine, Hospodine, vyslyš volání mé.

Večerní naše modlitby přijmi, svatý Hospodine, a uděl nám odpuštění hříchů, neboť ty jsi jediný zjevil světu vzkříšení.

Kéž bude tvé ucho naslouchat hlasu prosby mé.

Obejděte, lidé, Sión a obejměte jej, a vzdejte na něm slávu Tomu, jenž byl vzkříšen z mrtvých. Neboť On je Bůh náš vysvobozující nás od nepravostí našich.

Budeš-li nepravosti míti na zřeteli, Hospodine, Hospodine, kdož obstojí? U tebe však je očištění.

Pojďte, lidé, zapějme a pokloňme se Kristu, oslavujícíe Ho pro zmrtvýchvstání. Neboť On jest Bůh náš, který vysvobodil svět z pasti nepřitele.

Pro tvé jméno, Hospodine, jsem čekal na tebe, očekává duše má tvé slovo; doufá duše má v Hospodina.

Smrtí tvou, Kriste, vysvobození jsme od utrpení a vzkříšením tvým zachráněni jsme od porušení. Pane, sláva tobě!

Od stráže jitřní až do noci, od stráže jitřní nechť doufá Israel v Hospodina.

Dnes peklo s nářkem úpí: „Lépe by mi bylo, kdybych nepřijímalo Toho, jenž se z Marie narodil. Neboť udeřil na mne, panství mé rozvrátil, vrata měděná rozdrtil. Duše, které jsem předtím drželo, Bůh Svatý vzkřísil.“ Pane, sláva kříži a vzkříšení tvému!

Neboť u Hospodina je milost a hojně je u Něho vysvobození; On vysvobodí Israele ze všech jeho nepravostí.

Dnes peklo s nářkem úpí: „Zničena jest moje moc, neboť jsem přijalo Zemřelého jako jednoho z mrtvých. Nyní ho však již nemohu udržet a ztrácím spolu s Ním i ty, nad nimiž jsem kralovalo. Mělo jsem všechny nebožtíky od věků, avšak hle, Tento všechny pozdvihl.“ Pane, sláva kříži a vzkříšení tvému!

Chvalte Hospodina všichni národové, vychvalujte Ho všichni lidé.

Dnes peklo sténajíc, úpí: „Pryč je moje vladařství, neboť ukřižovaný Pastýř vzkřísil Adama. Přišlo jsem o ty, nad nimiž jsem kralovalo. A připraveno jsem i o ty, které jsem mohlo pohltit. Ukřižovaný otevřel hroby, zrušena jest vláda smrti.“ Pane, sláva kříži a vzkříšení tvému!

Neboť upevnila se jeho milost nad námi a pravda Hospodinova zůstává na věky.

Dnes peklo sténajíc, úpí: „Pryč je moje vladařství, neboť ukřižovaný Pastýř vzkřísil Adama. Přišlo jsem o ty, nad nimiž jsem kralovalo. A přišlo jsem i o ty, které jsem mohlo pohltit. Ukřižovaný otevřel hroby, zrušena jest vláda smrti.“ Pane, sláva kříži a vzkříšení tvému!

»Sláva...«

Dnešní den tajemně předobrazil veliký Mojžíš, když pravil: „I požehnal Bůh den sedmý.“ Vždyť toto je ta požehnaná sobota, to je onen den odpočnutí, v němž Jednorozený Syn Boží odpočinul od všech prací svých – tento sobotní klid dodržel tak pečlivě, že až k smrti. Vzkříšením se však opět navrátí a daruje nám život věčný, neboť je jediný Dobrý a Lidumil.

»**I nyní...**« (*Dogmatik 1. hlasu*)

Opěvujme Pannu Marii ... (*Viz oktoich nebo GS str. 570 / 459*)

Vchod s evangeliem (kolem pláštěnice)

Světlo tiché. Prokimen není

Hned začíná čtení 15 paremijí (*předčítají se za pláštěnicí*):

1.) Genesis (čili Stvoření) 1,1—13. **2.)** Isaiáš 60,1—16. **3.)** Exodus (čili Východ) 12,1—11. **4.)** Jonáš 1,1 —4,11. **5.)** Jozue 5,10—15. **6.)** Exodus 13,20 —15,19.

Závěr šesté paremije (Exod 15,1 od pol. —19) se zpívá jako modlitba:

Žalmista: Zpívati budu Hospodinu!

Všichni (na 5. hlas): **Neboť se slavně proslavil!**

Tak i před každým následujícím veršem, který žalmista zarecituje.

Žalmista: Koně i s jezdcem smetl do moře!

- Pomocník a ochránce můj vykonal moje spasení!
- To je můj Bůh a já ho budu oslavovati – Bůh otce mého a já ho budu vyvyšovat!
- Hospodin rozdrtil vojska. Hospodin je jméno jeho. Vozy faraónovy i vojsko jeho uvrhl do moře!
- Nejlepší bojovníci jeho utopeni jsou v moři Rudém!
- Propasti pohltily je, ponořili se do hlubiny jako kámen!
- Pravice tvá, Hospodine!, proslavila se v síle!
- Pravá ruka tvá, Hospodine!, porazila nepřátele! S velkou slávou potřel jsi ty, kdož povstali proti tobě!
- Sestoupil hněv tvůj, kterýžto je pohltit jako slámu. A duchem rozpálení tvého rozestoupila se voda!

- Nahrnuly se vody jako hradba, nakupily se i vlny uprostřed moře.
- Řekl nepřítel: Pronásledovat je budu, dohoním je, rozdělím si kořist, nasytí se jimi duše má, bít je budu mečem svým, vládnout nad nimi bude ruka má!
- Sslal jsi Ducha svého a přikrylo je moře. Potopili se jako olovo v hlubokých vodách.
- Kdo podoben je tobě mezi bohy, ó Hospodine? Kdo je takovým jako ty? Kdo proslaven je ve svatých svých, podivuhodný ve slávě, jako jsi ty, jenž činíš divy?
- Napřáhl jsi pravici svou, a pozřela je země. Vedl jsi ve spravedlnosti lid tento svůj, kterýž jsi vysvobodil!
- V laskavosti své povedeš jej silou svou k příbytku svatosti své. Slyší o tom pohané a bouří se; bolesti zachvátily obyvatele filistýnské.
- Tehdy zhrouť se vladaři edomští, knížata moábská zachvátí třes. Rozprechnou se všichni obyvatelé Kananu.
- Ať je přepadne strach a třes; pro mohutnost ramene tvého ať ztuhnou jako kámen!
- Dokud neprojde lid tvůj, Hospodine, dokud neprojde lid ten, jehož jsi pro sebe dobyl.
- Uvedeš jej a zasadíš na hoře dědictví svého, na níž je příbytek tvůj, Hospodine, kde sis učinil svatyni svou, kterou připravily ruce tvé, Hospodine.
- Hospodin kraluje na věky věkův a ještě dále. Když vešli koně faraónovi s vozy jeho i s jezdci jeho do moře, přivedl na ně Hospodin vlny mořské.
- Kdežto synové Izraele procházeli po suchu prostředkem moře.

Žalmista: Zpívati budu Hospodinu!

Sláva...

Všichni (na 5. hlas): Neboť se slavně proslavil!

I nyní...

Žalmista: Neboť se slavně proslavil!

Pokračuje se ve čtení paremijí:

7.) Sofoniáš 3,8—15. **8.)** 3. kniha královská 17,8—23 (*v západních Biblích je to 1. Král 17,8—24*). **9.)** Isaiáš 61,10 —62,5. **10.)** Genesis 22,1—18. **11.)** Isaiáš 61,1—9. **12.)** 4. královská 4,8—37 (*v západních Biblích je to 2. Král 4,8—37*). **13.)** Isaiáš 63,11 —64,5. **14.)** Jeremiáš 31,31—34. **15.)** Proroctví Danielovo: *Dan 3. kap. a Azarjášova modlitba (z deuterokanonických knih⁴). Končí se modlitbou tří mládenců v peci ohnivě.*

Na závěr čtení paremijí jsou zpívány verše, při kterých se stojí:

Povstaneme a po každém verši všichni zpíváme: **Opěvujte a vyvyšujte**

Hospodina po všechny věky!

Žalmista předříkává verše: Dobrořečte Hospodinu, všechna díla jeho!

— Opěvujte a velebte Hospodina po všechny věky!

Žalmista: Dobrořečte Hospodinu, andělé jeho!

— Opěvujte a velebte Hospodina po všechny věky!

Dobrořečte Hospodinu, celá nebesa!

— Opěvujte a velebte Hospodina po všechny věky!

Dobrořečte Hospodinu, andělé jeho!

— Opěvujte a velebte Hospodina po všechny věky!

Dobrořečte Hospodinu, všechny vody nad oblohou!

— Opěvujte a velebte Hospodina po všechny věky!

Dobrořečte Hospodinu, všechny mocnosti jeho!

— Opěvujte a velebte Hospodina po všechny věky!

Dobrořečte Hospodinu, Slunce a Měsíci!

— Opěvujte a velebte Hospodina po všechny věky!

Dobrořečte Hospodinu, nebeské hvězdy!

— Opěvujte a velebte Hospodina po všechny věky!

Dobrořečte Hospodinu, všechn dešti a roso!

— Opěvujte a velebte Hospodina po všechny věky!

Dobrořečte Hospodinu, všechny větry!
— Opěvujte a velebte Hospodina po všechny věky!
Dobrořečte Hospodinu, ohni a žáře!
— Opěvujte a velebte Hospodina po všechny věky!
Dobrořečte Hospodinu, chladno i horko!
— Opěvujte a velebte Hospodina po všechny věky!
Dobrořečte Hospodinu, krupěje rosy a sněhové vločky!
— Opěvujte a velebte Hospodina po všechny věky!
Dobrořečte Hospodinu, noci a dni!
— Opěvujte a velebte Hospodina po všechny věky!
Dobrořečte Hospodinu, světlo a temnoto!
— Opěvujte a velebte Hospodina po všechny věky!
Dobrořečte Hospodinu, lede a mraze!
— Opěvujte a velebte Hospodina po všechny věky!
Dobrořečte Hospodinu, ledovce a sněhy!
— Opěvujte a velebte Hospodina po všechny věky!
Dobrořečte Hospodinu, blesky a mračna!
— Opěvujte a velebte Hospodina po všechny věky!
Nechť dobrořečí Hospodinu země!
— Opěvujte a velebte Hospodina po všechny věky!
Dobrořečte Hospodinu, hory a kopce!
— Opěvujte a velebte Hospodina po všechny věky!
Dobrořeč Hospodinu, vše, co roste na zemi!
— Opěvujte a velebte Hospodina po všechny věky!
Dobrořečte Hospodinu, prameny vod a zřídla!
— Opěvujte a velebte Hospodina po všechny věky!
Dobrořečte Hospodinu, moře a řeky!
— Opěvujte a velebte Hospodina po všechny věky!
Dobrořečte Hospodinu, kytovci a vše, co se hýbe ve vodách!
— Opěvujte a velebte Hospodina po všechny věky!
Dobrořeč Hospodinu, všechno nebeské ptactvo!
— Opěvujte a velebte Hospodina po všechny věky!
Dobrořečte Hospodinu, všechna zvířata divoká i domácí!
— Opěvujte a velebte Hospodina po všechny věky!
Dobrořečte Hospodinu, synové lidští!

- Opěvujte a velebte Hospodina po všechny věky!
Dobrořeč Hospodinu, Izraeli!
- Opěvujte a velebte Hospodina po všechny věky!
Dobrořečte Hospodinu, kněží jeho!
- Opěvujte a velebte Hospodina po všechny věky!
Dobrořečte Hospodinu, služebníci jeho!
- Opěvujte a velebte Hospodina po všechny věky!
Dobrořečte Hospodinu, duchové a duše spravedlivých!
- Opěvujte a velebte Hospodina po všechny věky!
Dobrořečte, svatí a pokorní srdcem!
- Opěvujte a velebte Hospodina po všechny věky!
Dobrořečte, Ananiáši, Azario, Misaíle!
- Opěvujte a velebte Hospodina po všechny věky!
Dobrořečte, apoštolé, proroci a mučedníci Hospodinovi!
- Opěvujte a velebte Hospodina po všechny věky!
Dobrořečme Otcí i Synu i Svatému Duchu!
- Opěvujte a velebte Hospodina po všechny věky!
I nyní i vždycky, až na věky věkův, amen.
- Opěvujte a velebte Hospodina po všechny věky!
Chválíme, dobrořečíme a klaníme se Hospodinu!
- Opěvujíce a vyvyšujíce Ho po všechny věky!

*Poté malá ektenie s ohlasem: „Neboť svatý jsi, Bože náš...“
Zde se přechází do liturgie sv. Basila Velikého a hned se zpívá:*

„Kteřížkoli v Krista pokřtěni jste...“ (*Místo trojsvaté písně*)

Prokimen

Kněz: Pozor mějme!

Všecka země klaněj se tobě a prozpěvuj tobě, **I** ať opěvá jméno tvé, Nejvyšší.

Verš: Jásej Hospodinu všecka země, pěj svatému jménu jeho.

Dále se pokračuje v liturgii sv. Basila s následujícími změnami. Okuřování při prokimeniu a epištole se děje od horního místa v oltáři, pak kolem svatého prestolu, ikony v oltáři atd.

Epištola na liturgii: Řím 6,3—11

Po přečtení apoštola se nezpívá alleluja, ale hned žalmista zpívá verše z 81. žalmu. (Při tom se může konat převlékání chrámu a duchovenstva do světlého.) Po každém verši se zpěvem opakuje na 7. hlas:

Povstaň, ó Bože, suď zemi, neboť ty dědičně vládneš všemi národy.

- *Verš:* Stanul Bůh ve shromáždění bohů, mezi bohy koná soud.
- *Verš:* Jak dlouho budete soudit nespravedlivě, hledět na postavení osobností a stranit hříšníkům?
- *Verš:* Dopřejte spravedlivý soud chudásu a sirotku, zjednejte spravedlnost poníženému a žebráku.
- *Verš:* Osvobozujte nuzného a chudého, z rukou hříšníka ho vytrhujte.
- *Verš:* Nepoznali a nepochopili, ve tmě bloudí. Nechť otřesou se veškeré základy země!
- *Verš:* Privil jsem: „Jste bohové a všichni jste synové Nejvyššího. Leč jako lidé umíráte a jako jeden z knížat padáte.“

Povstaň, ó Bože, suď zemi, neboť ty dědičně vládneš všemi národy.

Evangelium: Matouš 28,1—20

Další změny: k velkému vchodu se zpívá „Umlkněte smrtelníci“ a místo „Jest upravdě důstojno“ se zpívá „Nelkej nade mnou, ó Matko“; viz „notář“. Velký vchod se koná kolem pláštěnice.

Na konci liturgie: požehnání chleba a vína. Po zaambonové modlitbě se zpívají tropary Velké soboty, kněz při tom okurjuje tetrapod s chleby a vínem. Pak diákon: „K Hospodinu modleme se!“ Kněz čte modlitbu:

Pane, Ježíši Kriste, Bože náš, jenž jsi pět chlebů požehnal a pět tisíců jimí nasýtil, sám požehnej chleby tyto i víno (*ukazuje pravici*) a rozmnož je v tomto městě [této vesnici, tomto monastýru] a v celém světě svém; posvěť věrné, kteří z nich okusí. Neboť ty žehnáš a posvěcuješ veškerenstvo, Kriste, Bože náš, a tobě chválu vzdáváme, s bezpočátečným Otcem tvým i pře-

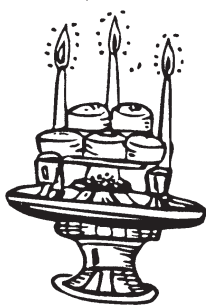
svatým a blahým a oživujícím Duchem tvým, nyní i vždycky, až na věky...
Zpěváci: Amen.

Následuje obvyklé ukončení:

Budíž jméno Hospodinovo blahosloveno... atd.

V dřívě tištěných Služebnicích měla Velká sobota své vlastní propuštění:

Jenz pro nás a pro naše spasení se pokořil, v naši chudobu se oblékl a dobrovolně muka přetrpěl i smrt okusil, ve hrobě tělem uložený Kristus, pravý Bůh náš, na přímluvy přečisté Matky své, svatých slavných všechvalných apoštolů, svatého otce našeho Basila Velikého, archiepiskopa Caesareje Kappadokijské i všech svatých nechť smiluje se nad námi a spasí nás, jako Blahý a Lidumil.
Zpěváci: Amen.

*Podle typikonu se má konat následovně (dnes hlavně v monastýrech): Liturgie má končit ve 2. hodinu noční (tj. 19.—20. hod. dle naší časomíry, viz o tom pokyn v triodu postním: „...ekklesiarch má dbát na to, aby liturgie končila, když je 2. hodina noční...“). Pak už nikdo neodchází z chrámu, ale všichni sedí na svých místech. Bratři dostanou každý kousek chleba, šest fiků a jeden pohárek vína. Koná se **velké čtení ze Skutků apoštolských** od začátku:*

Žalmista řekne „začínání“. Kněz nato: „Na přímluvy svatých apoštolů Pane Ježíši Kriste, Bože náš, smiluj se nad námi.“ Po „Amen“ začíná žalmista číst od začátku knihy, zatímco ostatní začínají jíst.

I ve farních chrámech se v noci před půlnocí scházejí věřící ke čtení Skutků apoštolských. Čte, kdo chce; ve čtení se střídají. (Případně se pak může číst i kniha Zjevení sv. Jana.)

Po skončení čtení zažehne kostelník všechny lampády v chrámu. Kněz požehná a začíná se trisagion atd. „Pojďte, pokloňme se...“ Žalm 50. Kánon Velké soboty a dále v postupu **velkosobotní půlnočnice**.

Půlnočníci je možno v případě nouze vykonat jen symbolicky – zkráceně: po obvyklém začátku a „Pojďte, pokloňme se...“ 50. žalm. (Kánon se vynechává.) „Nelkej nade mnou, ó Matko...“ (Viz notář.) Trojsvatá píseň a nedělní tropar z 2. hlasu: „Když sestoupil jsi ke smrti...“ Pak zkrácená uroučí ektenie a malé propuštění.

Podle místních zvyklostí kněz v plném rouchu odnáší pláštěnici z Božího hrobu uprostřed chrámu při půlnoční (tj. těsně před jitřní) do oltáře (Boží hrob ihned poté odnesou přísluhující stranou). Pláštěnice se unáší do oltáře otevřenými královskými dveřmi. Zde se klade na svatý prestol, kde zůstává až do opuštění Paschy (den před Nanebevstoupením Páně).

Kněz na začátku půlnočnice připraví svatý prestol k uložení pláštěnice, roztáhne oponu, otevře královské dveře a vychází třikrát okuřovat pláštěnici (při 50. žalmu). Odnese evangeliář do oltáře. Pak ji pozdvihne a na zádech nese do oltáře (až ke královským dveřím mu může pomáhat kostelník či někdo z věřících). Uloží ji na svatý prestol a třikrát ji okuřuje. Po „Nelkej nade mnou, ó Matko...“ zavře královské dveře a zatáhne oponu. Upravuje pláštěnici (klade na ni antimins, evangeliář apod.), říká ektenii a vychází na solej říkat propuštění půlnočnice.

Konec triodu postního

Úderem půlnoci se začíná sloužit slavnostní paschální jitřní bohoslužba.

Podle zvyku nikdo v chrámu před jitřní nezapaluje svíce (chrám je zhasnutý; hoří jen lampády). Věřící drží připravené zhasnuté svíčky, které si na začátku jitřní rozsvítí od kněze vycházejícího s trojsvíčником a okuřujícího chrám (i ostatní svíce v chrámu na svícnech se rozžehnou od světla, které přináší kněz). Jitřní začíná buď průvodem kolem chrámu (3×) nebo v oltáři trojím okuřováním kněze svatého přestolu s následným velkým okuřováním chrámu.

Ihned po jitřní se může v noci konat první paschální liturgie sv. Jana Zlatoústého (předpokládá to však, že kněz vykonal proskomidii v průběhu jitřní a nebo před jitřní bohoslužbou; jedině druhá varianta bývá v případě Paschy možná.)